

# Vojenství u nás a v cizině.

J. Flipo:

J. M. Bourget †.

Dne 30. prosince 1932 zemřel po těžké chorobě J. M. Bourget, vojenský redaktor časopisu „Les Débats“, v plné tělesné síle uprostřed pilné intelektuální práce. Až do konce pracoval a, ač trápen bolestí, zasilal ještě svoje poslední feuilletony časopisu, v němž debutoval. Jako mnoho spolužáků z „Ecole Normale“ i on za války vyplnil svoji vojenskou povinnost a byl těžce raněn. Byl po jistou dobu přidělen vojenskému kabinetu G. Clemenceau. V tomto delikátním přidělení byl jednou z nejjistějších spojek mezi vedením vojenským a politickým a dovedl si získati uznání maršálů Foch a Petaina. Po demobilisaci oddal se studiu vojenských otázek, jež chápal se vzácným porozuměním a z vyššího hlediska; pro tyto vlastnosti byl uznán jak vojenskými osobnostmi, tak kritickým občanstvem. Ve své literární pozůstalosti zanechává pozoruhodné dílo „Na cestě k vítězství“ (Sur le chemin de la victoire), první to pokus o syntésu historie války. „Vláda a velení“ (Gouvernement et Commandement), základní to dílo, nad nímž rozjímalo mnoho našich čtenářů a v němž jsou historicky a podle doktrin rozebrány nezbytné vztahy mezi demokratickou vládou a vojenskými úřady jak v míru, tak i za války. „Kdyby Napoleon v 1914...“ („Si Napoleon en 1914...“), pojednání o tom, jak by byl jednal Napoleon v poslední válce a konečně nedávno vyšlé „Malé dějiny světové války“ (Petite histoire de la Grande Guerre).

J. M. Bourget zanechává vzpomínku muže vysokých duševních vlastností.

—t.:

## Chemická válka.

Žijeme v době podivných rozporů. Stále se mluví i píše o odzbrojení a zároveň se o překot zbrojí. Zdokonalují se zbraně, vynalézají nové bojové prostředky. Vlna demokracie, která dnes jde světem, tají tu v sobě hrozný rub. Válka přestává být věcí vojáků, ale ohrožuje všechen lid, bez ohledu na věk a pohlaví. Letecké pumy, bojové plyny, střely dalekonosných děl stírají rozdíl mezi frontou a zápolím. Je možno zastavit tento vývoj? Jedni doufají, že se to podaří jejich mirumilovným řečem anebo papírovým protestům. Druzí líčí sytými barvami hrůzy moderní války, ukazují svému obyvatelstvu skutečné nebo domnělé přípravy nepřitele, vlastní zamlčující. Tak nedávno přinesl berlínský odborný časopis „Wehr und Waffen“ ve 4. a 5. čísle (duben, květen) 1931 hlasy z ciziny o chemické válce. Bude i pro naši veřejnost poučné, pozná-li tyto výroky vojáků a politiků, zvětší části amerických a anglických, učiněné při různých příležitostech ústně nebo písemně o tom, jak nazírají na tento nejnovější způsob boje.

„U žádného vojenského předmětu nepůsobí neznalost, nepochopení a předsekudek tolik na názory jako u boje chemickými prostředky.“<sup>1)</sup>

„V dějinách vždy byly nové zbraně a nové způsoby boje vydány stejné kritice, jak se nyní děje chemickým látkám a přece se lidstvo nevzdalo žádných, dokud nebyly vynalezeny lepší, které je mohly nahraditi a, jak se zdá, chemické látky nebudou výjimkou.“<sup>2)</sup>

1) Army Quarterly, London. Sv. 13, čís. 2.

2) Chemical Warfare-Edgewood. Sv. 12, čís. 10.

„Velmi důležitá jest otázka možného použití zcela nových chemických válečných látek. Hlavní látky, s nimiž jsme měli co dělat za války, ohrožovaly dýchací orgány. Lepších výsledků bylo dosaženo, když se hledělo k fyziologickým funkcím, jež dosud nebyly dotčeny. Po plicích došlo na oči, pak na kůži. Možno pokračovat na této cestě? Není nikterak nemyslitelná představa použití látky, jež by člověku porušila pocit rovnováhy. Armáda tím postižená by byla v své činnosti stejně omezena, jako kdyby se skládala z nemocných.“<sup>3)</sup>

„Lidskost nějaké zbraně lze měřiti jen jedním měřítkem. Jsou jím velikost utrpení způsobeného zbraní, následky zranění ji způsobených a poměrné procento mrtvých i trvale poškozených z celkového počtu zraněných. Měříme-li tak chemický boj, je mnohem lidštější, než boj ostatními zbraněmi, jež dnes schválila etika války.“<sup>4)</sup>

„V námořních bitvách se snaží nejcivilisovanější národové, seč jsou, ponořiti nepřátelské lodi, utopit důstojníky, námořníky i námořní vojáky. Jest udušení jedovatým plynem surovější než udušení utopením? Ve válce na souši používají nejcivilisovanější národové pušek, automatických zbraní i trhacích látek. Jest oslepení nebo hrozné zohavení snad méně hrubé než spálení plic jedovatým plynem? Nejcivilisovanější národové vrhají pumy a snaží se zapálit budovy obsazené nepřátelským vojskem. Jest uhoření v plamenech méně surové než spálení jedovatým plynem.“<sup>5)</sup>

„Srovnáme-li účinek granátů, puškových střel a šrapnelů s účinkem plynu, chtěj nechtěj poznáme, že plyn, jsa s vojenského hlediska neobyčejně účinnou zbraní, je z celé této řady nejméně ukrutnou zbraní.“<sup>6)</sup>

„Bojuje-li národ o svůj život, chopí se, jako jednotlivec, každé zbraně, která mu může zachrániti život. Nikdy nebudeme s to zabrániti ve válce použití zbraně, jež je vojensky účinná.“<sup>7)</sup>

„Označování nějaké vojenské zbraně za „lidskou“ je drsná parodie milosrdenství. Válka nikdy nebyla a nebude humánní... Vojevůdcové starověku pomýšleli především na „zabití“. Generál nové doby by raději zranil anebo zmrzačil, než prostě zabil; vždyť každý zraněný muž je těžkou pasivní položkou, poněvadž potřebuje tří jiných, kteří by o něho pečovali. Pokud jde o působení ztrát, nemá plyn soupeře. Jest útočnou zbraní par excellence... Zkrátka, u plynu se opakuje historie všech účinných zbraní. Je nový, tajemný, zákeřný... I kdyby vskutku byl tak hozen opovržení, jak tvrdí odpůrci, přece ho použije každý národ, domnívá-li se, že nastal okamžik nouze, ať mu mezinárodní úmluvy v tom brání nebo ne. Každý stát, jde-li do války, je přesvědčen, že bojuje o sebezáchovu, i když je útočníkem. Vždy použije zbraní, které se mu naskytnou. Nikdy nebyla zbraň odhozena jako nelidská — leda když za nic nestála.“<sup>8)</sup>

„Plyn není jen účinnou zbraní pro okamžik, nýbrž je také poměrně pohotovou zbraní. Plyn zdomácněl na bojišti jako samostřil, střelný prach, torpeda, podmořský člun a letadlo. Když v zápasech národů roztrpčenost vskutku nebezpečných okamžiků vyžádá posledního napětí sil, objeví se plyn opět na bojišti.“<sup>7)</sup>

„Za málo let bude jedovatý plyn považován za něco nezbytného v novodobé válce. A v příští válce bude ho dojista použito, ať je nějaká smlouva nebo ne.“<sup>8)</sup>

„Rozhovor o plynu a chemickém bojování je vůbec choulostivý... Zůstává skutečnost, že chemická bojování — ať znění smluv je nebo jakkoli závazné — je

<sup>3)</sup> Revue Militaire Française. Paris. Sv. 95, čís. 48.

<sup>4)</sup> The Military Surgeon. Washington. Sv. 57, čís. 5.

<sup>5)</sup> Chemical Warfare Edgewood. Sv. 12, čís. 9.

<sup>6)</sup> Army and Navy Journal. New York. Sv. 64, čís. 16.

<sup>7)</sup> Infantry Journal. Washington. Sv. 30, čís. 6.

<sup>8)</sup> Chemical Warfare-Edgewood. Sv. 13, čís. 4.

vážným nebezpečím a zcela možným válečným opatřením. Ze všech prostředků, jichž může být proti nám použito, jsou letadla nejvíce nebezpečná.<sup>9)</sup>

„Možnosti leteckého útoku ve velkých rozměrech jsou téměř nepředvídatelné; je však jisto, že takový útok svým zničujícím morálním účinkem na národ může tak působiti na veřejné mínění, že vláda bude bezmocná, a tím může se státi i rozhodujícím.“<sup>10)</sup>

První oddíl těchto citátů jest ukončen výstrahou rakouského generála Bernda: „Válka je dnes příliš vážná věc; zhltně nesčetné lidské životy, zničí ohromné hodnoty, rozhodne o osudech národů a států. Proto nesmí býti zanedbáno nic, ani to nejnepatrnější, co by mohlo dopomoci k vítězství; nejnovější, nejdokonalejší, nejlepší je tu právě dosti dobré. — To jest jedním z hlavních poučení ze světové války!“

V květnovém čísle zabývají se sebrané výroky zejména obranou země za války ve vzduchu.

„S historického hlediska skončil koloběh měnicího se válčení a uvrhl lidstvo, pokud jde o metody válčení, zpět do pravěku, kdy kmen divochů v plném počtu bojoval proti nepříteli a předmětem boje byli nejen válečníci, nýbrž celý kmen, i s ženami a dětmi. V té době byl lid a vojsko organicky jedno... Bojové plyny a vzduchoplavba vytvořily úplně nové válčení. Mírné obyvatelstvo se stane strategickým předmětem bojové činnosti, jako za pradávna proti sobě bojovaly celé kmeny, nejen armády. Nesmí se proto zapomínati, že veškeré obyvatelstvo válčící země bude vtaženo do činného boje... V příští válce budou pravděpodobně nechráněná města a jejich obyvatelstvo napadena ze vzduchu... Útočnými zbraněmi budou nejen pumy velké ničivosti, nýbrž i plyny... Dnešní strategie sotva se zřekne takového útoku, neboť tento způsob válčení je příliš svůdný svým působením na duši protivníka... Čím více se zamyslíte nad touto otázkou, tím jasnější Vám bude nutnost vhodné obranné organizace a příslušné přípravy... Dosud nebylo náležitě dbáno takových otázek... Doufalo se, že postačí jen za války improvizovaná obrana... Dnes již nelze se vyhnouti těmto otázkám — jich nedbání může míti nejhorší následky. Státní moc musí zcela vážně přemýšlet o této věci; učiní-li tak, pochopí, že organizaci obrany nechráněných míst nemůže provést sama armáda... Život sám se vyslovuje zřetelně, že je to věc civilní správy a městských rad, jež dostanou od vojenské správy příslušné technické pokyny...“

Obyvatelstvo spoléhá na to, že vojsko je ochráni před chemickými útoky ze vzduchu; vojenské velitelství naproti tomu se domnívá, že jeho úkol je vymezen přípravou armád k válce. Příští válka však počne s přepadením nechráněných měst, aby demoralisovala a zchoubně působila na duši lidu; nebude-li obyvatelstvo zajištěno proti chemickým útokům ze vzduchu včasné provedeným ochranným opatřením, může válka skončiti velmi neočekávaně...<sup>11)</sup>

„Neodvratnost budoucích válek a nebezpečí, jež jimi hrozí občanskému obyvatelstvu při novodobém rozvoji válečné techniky, zvláště pak válečného letectví a válečné chemie, v cizích zemích, káží nezbytně věnovati bedlivou pozornost přípravě ochrany Svazu proti vzdušným chemickým útokům...“<sup>12)</sup>

Musíme vytvořiti ocelové ptáky k obraně sedláků a dělníků, ale to nestačí; musíme naostrit zobáky těchto ptáků, aby štipaly smrtelně. Miním tím chemickou výzbroj našeho vojska. Vzduchoplavba a chemie jsou hlavními oporami sedláků a dělníků.<sup>13)</sup>

<sup>9)</sup> Infantry Journal. Washington. Sv. 29, čís. 5.

<sup>10)</sup> Journal of the Royal United Service Institution. London. Sv. 71, čís. 481.

<sup>11)</sup> Vojna i Revoluzija. Moskva. 2. roč., čís. 10.

<sup>12)</sup> Vojna i Technika, Moskva. 7 roč., čís. 290/91.

<sup>13)</sup> La Cooperazione delle Armí, Civitavecchia. 3 roč., prosinec.

„... Je zvláště důležité, že válečná činnost může být zahájena překvapně... Kdo se první odváží poslati své vzdušné síly nad nepřátelskou zemi, zajistil si první předpoklad vítězství... Při zařízení pozemní obrany byl by pošetilý a osudný omyl doufat, že bude možno zařídit nějakou ochranu proti nepřátelskému letectvu s improvizovanými prostředky a s podřadnou výzbrojí... Zajištění větších podniků, jež nutno chrániti, musí se zakládati na dělostřelectvu proti letadlům, má-li obrana míti nějaký význam... Za nic nemůžeme se bezpečiti na to, že by vzdušná obrana mohla býti provedena polními kanony provisorně upevněnými, neb obyčejnými kulomety... Při obraně proti letadlům je nejdůležitější účinné střežení obzoru a provedení poplachů... K tomu musí být výhradně obraně proti letadlům po ruce trvalá telefonní vedení, jež je třeba postaviti zároveň s ní...

Vzhledem na zvýšený účinek leteckých pum je nutno snažiti se o jeho zmenšení tím, že budou stavěny rozděleně ve velkém obvodu malé, plyn nepropouštějící ochranné prostory...

Ohromný rozvoj letectví zvýšil nebezpečí nepřátelského útočného podniku v státě tou měrou, že obranná opatření nesmějí již míti ráz prozatimního, vedlejšího zařízení. Zabezpečení země proti nebezpečí ze vzduchu musí být zajištěno dobrými zbraněmi a zvláště vycvičeným personálem.<sup>14)</sup>

Tu vkládá německý autor článku stesk na nedostatečnost vlastní ochrany domova proti letadlům, uváděje z francouzského časopisu „Chimie et Industrie“, Paris, sv. 13, čís. 2, projev bývalého vicepresidenta francouzského komitě pro vzduchoplavbu André Michelina o zničujících represáliích sousedů proti Německu, a končí dvěma citáty:

„Budiž na to ukázáno, že se žádný národ nemůže klidně vzdáti příprav ochrany proti útokům s chemickými bojovými prostředky, bez ohledu na to, trvají-li mezinárodní úmluvy zakazující používat tohoto způsobu boje. Je nezbytná příprava proti útokům výcvikem v tomto způsobu boje chemickými prostředky. Kdo by chtěl bezvýhradně zakázati výcvik v používání jedovatého plynu a bakterií, zavinil by v nejširším smyslu konec vědeckého badání v oboru chemie i lékařství. Ale takové opatření by bylo zcela nemožné... Jak už tomu je, možno předpokládati, že chemických látek bude i nyní ve válce všeobecně používáno, dokud nebudou nahrazeny prostředkem ještě účinnějším.“<sup>15)</sup>

„Národ, který jest odhodlán brániti svou zem a svou čest, nesmí se lekati žádné námahy, odepřiti žádnou obět, aby se učinil tak hrozivým, že se žádný nepřítel neodváží jej napadnout. — Svaz národů snad může být nástrojem k udržení míru, ale pohotovité vojsko je mnohem mocnější... Taková víra není militarismem, nýbrž svědčí o pravém duchu sebezáchovy národa...“<sup>16)</sup>

Ponechme odpovědnost za správné citování německému autoru. Postavíme-li tyto výroky učiněné různými osobami v různé době, na různých místech prostě za sebou, jak je podává německý časopis, i bez jeho vložených poznámek, máme hotový, účelně sestavený článek. Jaký jest jeho úmysl? Protestovat snad proti používání těch strašlivých bojových prostředků moderní doby? Sotva. Spíše vycitíme snahu odůvodněním jejich účelnosti nalézt omluvu pro vlastní jich používání. Tím více je důvodů pro nás věnovati vážné věci bedlivou pozornost.

<sup>14)</sup> Kungl. Kriegsvetenskaps-Akademiens Handlingar och Tidskrift. Štokholm. 93. roč., čerevneč-srpen.

<sup>15)</sup> Chemical Warfare-Edgewood. Sv. 13, čís. 5.

<sup>16)</sup> Army Ordonance. Washington. Sv. 6, čís. 36.